

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський національний технічний університет

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

Методичні рекомендації

щодо написання, оформлення та захисту

кваліфікаційної роботи для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності 032 «Історія та археологія» за ОНП

**«ІСТОРІЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЕКСПЕРТИЗА ОБ'ЄКТІВ
ІСТОРИЧНОЇ СПАДЩИНИ»**

Кропивницький – 2025

Історія матеріальної культури та експертиза об'єктів історичної спадщини: методичні рекомендації щодо написання, оформлення та захисту кваліфікаційної роботи для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності: 032 «Історія та археологія» / [уклад.: В. М. Орлик, С. В. Орлик, В. А. Барабаш, О. В. Бондаренко, М.І. Ніколаєв, М.П. Тупчієнко]. Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький : ЦНТУ, 2025. 61 с.

Укладачі: В. М. Орлик, завідувач кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, доктор історичних наук, професор; С. В. Орлик, професор кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, доктор історичних наук, професор; В. А. Барабаш, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, кандидат педагогічних наук, доцент; О.В. Бондаренко, професор кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, доктор історичних наук, професор; М.І. Ніколаєв, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, доктор історичних наук, доцент; М.П. Тупчієнко, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, кандидат історичних наук, доцент.

Методичні рекомендації схвалені на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи 29 серпня 2025 р., протокол №1.

ЗМІСТ

Передмова	4
1. Цілі та завдання кваліфікаційної роботи	5
2. Загальні положення	8
3. Організація виконання кваліфікаційної роботи	10
4. Вимоги до структури та змісту кваліфікаційної роботи	11
5. Основні вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи	16
6. Перевірка кваліфікаційної роботи на академічну доброчесність	17
7. Організація захисту кваліфікаційної роботи	18
8. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи	19
9. Джерела та література	21
10. Додатки	24
Додаток А. Орієнтовна тематика кваліфікаційних робіт	24
Додаток Б. Приклад оформлення завдання	27
Додаток В. Приклад оформлення титульного аркуша	28
Додаток Г. Приклад оформлення Анотацій (українською та англійською мовами)	29
Додаток Д. Приклад оформлення Відгуку	33
Додаток Е. Приклад оформлення Рецензії	34
Додаток Ж. Приклад оформлення Змісту	35
Додаток З. Приклад оформлення Вступу	36
Додаток И. Приклад оформлення основної частини (зразок оформлення назв розділів та підрозділів у тексті кваліфікаційної роботи)	40
Додаток К. Приклад оформлення методів дослідження	41
Додаток Л. Зразок оформлення ілюстрацій, таблиць	44
Додаток М. Зразок оформлення таблиць	45
Додаток Н. Зразок оформлення архівного та музейного описування документів	46
Додаток П. Приклади оформлення списку літератури та опублікованих джерел	48
Додаток Р. Зразок Заяви про погодження на перевірку КР відповідно до антиплагіатних процедур	55
Додаток С. Зразок Звіту подібності	56
Додаток Т. Оцінювання якості виконання курсової роботи з відповідними кількісними показниками (балами)	57

ПЕРЕДМОВА

Слово «магістр» (від лат. *magister* – начальник, наставник) означало титул посадових осіб у Давньому Римі, високий придворний титул у Візантії, а в середні віки – главу духовно-лицарського ордена або викладача семи вільних мистецтв (гуманітарних наук). В останньому випадку це було дуже почесне учене звання, що прагнули одержати його здобувачі за допомогою підготовки і захисту серйозної наукової праці – магістерської дисертації.

У США, Великобританії й інших країнах з англо-американською системою вищої освіти магістр – це академічний ступінь, присуджуваний особам, які закінчили університет або прирівняний до нього вищий навчальний заклад і мають ступінь бакалавра, що пройшли додатковий курс упродовж 1 – 2 років, що склали спеціальний іспит і захистили дисертацію.

В Україні магістр – це не вчене звання і не ступінь, а освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця. Відповідно до Закону про вищу освіту другий (магістерський) рівень вищої освіти відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

Одержання кваліфікації магістра можливе тільки за умови оволодіння фахівцем спеціальною освітньою програмою, у структурі якої виділяються теоретичні й практичні курси.

Організація та підготовка кваліфікаційних робіт для отримання ступеня вищої освіти «магістр» (далі – кваліфікаційна робота) здійснюється відповідно до вимог Конституції України, законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23.11.2011 № 1341, державних стандартів освіти, нормативно-правових документів Міністерства освіти і науки України. Захист кваліфікаційних робіт здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Центральнотехнічному національному технічному університеті», затвердженого вченою радою ЦНТУ від 30.08.2023 р. (https://kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf), «Положення про кваліфікаційну роботу за другим (магістерським) рівнем вищої освіти для присудження ступеня вищої освіти «магістр»», затвердженого вченою радою ЦНТУ від 29.04.2024 р. (<https://surl.li/opddze>) та «Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії у Центральнотехнічному національному технічному університеті», затвердженого вченою радою університету» ЦНТУ від 29.04.2024 р.; (<https://surl.li/wbrkii>) «Положення про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти Центральнотехнічного національного технічного

університету» від 26.09.2022 р. (<https://surl.li/oyngra>) ; «Положення про процедуру впровадження антиплагіатної системи в Центральнотукраїнському національному технічному університеті» від 26.09.2022 р. (<https://surl.li/zkvmds>).

Метою методичних рекомендацій є розкриття організаційних, теоретичних і методичних засад написання та захисту кваліфікаційної роботи магістерського рівня.

Рекомендації містять системний виклад основних вимог до підготовки *кваліфікаційної роботи* (далі – КР) (вибір теми; структурування роботи; пошук, відбір та опрацювання джерел і літератури; методи дослідження; оформлення роботи) та процедури її захисту.

Методичні рекомендації подають орієнтовну структуру і зміст роботи, формулювання актуальності, мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження, загальних висновків.

У додатках наведено орієнтовний зразок форми завдання на КР, плану підготовки, написання та оформлення КР.

1. ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1.1. Атестація здобувачів вищої освіти, які здобувають ступінь магістра, здійснюється відповідно до вимог стандартів вищої освіти та освітніх програм у *формі комплексного державного іспиту та захисту кваліфікаційної роботи* (дипломного проекту/роботи).

1.2. Кваліфікаційна робота (КР) для отримання певного ступеня вищої освіти – це засіб діагностики ступеня сформованості компетентностей розв'язувати типові завдання діяльності згідно з вимогами стандартів вищої освіти.

Кваліфікаційна робота для отримання ступеня вищої освіти «магістр» – це вид атестаційної роботи призначений для об'єктивного контролю ступеня сформованості компетентностей дослідницького та інноваційного характеру, пов'язаних із застосуванням та продукуванням нових знань для розв'язання проблемних професійних завдань у певній галузі економіки.

1.3. Кваліфікаційна робота повинна представляти завершену розробку актуальної наукової проблеми.

Основні вимоги до кваліфікаційної роботи:

- новизна та актуальність обраної теми;
- практичне значення;
- глибина аналізу матеріалу та повнота розкриття теми;
- теоретична цінність та практична значущість роботи;
- самостійність висновків;
- стрункність композиції роботи;
- логічність та грамотність викладу;
- дотримання технічних вимог до оформлення роботи;
- відповідність тексту нормам сучасної української мови.

Головне – вичерпний опис поставленого завдання, виконаної роботи та отриманих результатів.

1.4. Виконання та захист КР є завершальним етапом навчання здобувачів вищої освіти за другим (магістерським) рівнем вищої освіти має на меті:

- систематизацію, закріплення та поглиблення теоретичних і практичних знань за відповідним напрямом підготовки, формування навичок застосування цих знань під час розв’язання фахових науково-методичних задач;

- розвиток здатності здобувача обирати й аналізувати наукову або практичну проблему, робити висновки й узагальнення, застосовувати знання для вирішення конкретних наукових, виробничих та інших завдань, обґрунтовувати конкретні рекомендації, які можуть мати теоретичний та/або практичний характер;

- розвиток навичок самостійної науково-дослідної роботи й оволодіння методикою теоретичних, експериментальних та науково-практичних досліджень, використаних під час виконання кваліфікаційної роботи;

- набуття досвіду з аналізу отриманих результатів досліджень, формулювання нових висновків і положень, набуття досвіду з їх прилюдного захисту.

1.5. Формування програмних компетентностей (Інтегральної, ЗК– загальних, СК – спеціальних):

Інтегральна компетентність: Здатність розв’язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері історії та археології.

Загальні компетентності

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність працювати автономно.

ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК04. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК06. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК07. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК08. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК09. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК01. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.

СК02. Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.

СК03. Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології.

СК04. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.

СК05. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проєкти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проєкти.

СК06. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.

СК08. Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проєкти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.

СК09 Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології

СК10 Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.

СК11. Здатність планувати і виконувати наукові дослідження в галузі історії та археології.

СК12. Здатність використовувати набуті знання в ході професійної діяльності та експертного консультування з актуальних проблем історії матеріальної культури та експертизи об'єктів історико-культурної спадщини.

1.6. Програмні результати навчання:

ПР01. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.

ПР02. Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології.

ПР03. Розробляти й реалізовувати історичні та міждисциплінарні проєкти з урахуванням сучасних методологічних підходів.

ПР04. Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів.

ПР05. Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.

ПР06. Здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання.

ПР07. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ПР08. Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових й археологічних експедиціях тощо.

ПР10. Узагальнювати результати власних наукових досліджень і презентувати їх у доповідях, публікаціях державною та іноземною мовами із дотриманням принципів академічної доброчесності та професійної етики.

ПР12. Здійснювати професійну діяльність та експертне консультування з актуальних проблем історії матеріальної культури та експертизи об'єктів історико-культурної спадщини.

2. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

2.1. Основні етапи виконання кваліфікаційної роботи:

- вибір теми та об'єкта дослідження;
- розробка завдання КР, складання календарного плану його виконання;
- опрацювання навчальної та наукової літератури й складання плану роботи;
- проведення наукових досліджень, обробка фактичного матеріалу;
- написання першого варіанта тексту, подання його на ознайомлення керівникові;
- усунення недоліків, написання остаточного варіанта тексту, оформлення магістерської роботи;
- отримання відгуку наукового керівника;
- перевірка роботи на академічну доброчесність;
- зовнішнє рецензування роботи;
- захист КР на засіданні екзаменаційної комісії.

2.2. Кожному здобувачеві вищої освіти кафедра призначає керівника, який надає науково-методичну допомогу здобувачеві в його самостійній роботі над кваліфікаційною роботою. Керівник роботи забезпечує індивідуальне консультування здобувача вищої освіти, допомагає йому скласти план КР, контролює дотримання графіка виконання, рецензує частини роботи і завершений варіант, готує здобувача до захисту.

Керівниками КР призначаються провідні науково-педагогічні працівники з науковим ступенем кандидата або доктора наук.

2.3. Тема кваліфікаційної роботи пов'язується з однією з актуальних проблем, що відповідає завданням та умінням, передбаченим освітньо-науковою програмою підготовки. Тематика КР розробляється кафедрою згідно з вимогами освітньої характеристики фахівців спеціальності.

Теми кваліфікаційних робіт щорічно переглядаються та поновлюються випусковою кафедрою (Додаток А).

Здобувачеві вищої освіти надається право самостійно обрати тему КР згідно з тематикою, що затверджена випусковою кафедрою. Крім того, кваліфікаційні роботи можуть виконуватися за тематикою, яку замовляють державні установи, підприємства та підприємницькі структури. Здобувач за погодженням із керівником може запропонувати свою тему дослідження за умов відповідного обґрунтування доцільності її розробки (відповідно до попередньої власної науково-дослідницької роботи, місця попереднього працевлаштування, можливостей отримання потрібної інформації на об'єкті дослідження).

2.4. Після остаточного узгодження з науковими керівниками й редагування обрані теми випускних кваліфікаційних робіт розглядаються і обговорюються на засіданні кафедри. Завідувач кафедри готує проєкт наказу, узгоджує його з деканом

факультету і подає на затвердження ректору. Список магістрів, теми КР та призначені наукові керівники КР затверджуються наказом по ЦНТУ.

На підставі затверджених тем кваліфікаційних робіт готуються накази по ЦНТУ про проходження здобувачами вищої освіти переддипломної практики.

Якщо тема роботи, закріплена за здобувачем вищої освіти, з об'єктивних причин не може бути розроблена, він має право звернутися до завідувача кафедри із заявою про заміну теми роботи. У виняткових випадках, за службовою запискою завідувача випускової кафедри, узгодженою з першим проректором, у магістранта може бути замінено наукового керівника або скоригована тема дослідження.

2.5. Порушення календарного плану виконання КР фіксується керівником, який інформує завідувача кафедри.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Обов'язковою умовою є написання наукової статті або тез за темою дослідження, які необхідно подати до наукового відділу університету за тиждень до захисту.

3.1. Термін виконання кваліфікаційної роботи визначається графіком освітнього процесу.

3.2. Кваліфікаційна робота має виконуватися здобувачем вищої освіти у повній відповідності до затверджених календарного плану та завдання (Додаток Б).

У випадках відставання від графіку магістрант зобов'язаний дати пояснення своєму керівникові або завідувачу кафедри.

3.3. На період виконання кваліфікаційної роботи на кафедрі складається графік консультацій наукового керівника, згідно з яким забезпечується систематична співпраця здобувача і керівника над магістерською роботою.

Науковий керівник кваліфікаційної роботи:

- допомагає здобувачеві обрати найбільш перспективний і актуальний напрям дослідження;

- знайомить здобувача з вимогами щодо підготовки та захисту випускної кваліфікаційної роботи;

- надає допомогу щодо розробки календарного плану – графіку на весь період виконання дослідження (від вибору теми до захисту роботи);

- рекомендує здобувачеві необхідну наукову літературу та джерела з теми роботи;

- регулярно надає консультації;

- слідкує за ходом написання роботи, контролює своєчасне подання роботи до захисту на засіданні екзаменаційної комісії;

- надає допомогу здобувачеві вищої освіти у підготовці роботи до захисту;

- складає відгук на кваліфікаційну роботу та розкриває її зміст під час виступу на захисті кваліфікаційної роботи на засіданні екзаменаційної комісії.

3.4. Відповідно до календарного плану здобувач вищої освіти має подавати роботу частинами на перегляд, а до встановленого графіком кінцевого терміну подає на рецензування науковому керівникові завершену кваліфікаційну роботу у друкованому вигляді, а також її електронний варіант в одному з форматів *.doc, *.docx, *.rtf, які мають бути ідентичними.

3.5. Відповідальна особа кафедри вносить подану кваліфікаційну роботу у кафедральний репозитарій, здійснює перевірку на відсутність плагіату та повідомляє завідувачу кафедри результати перевірки.

3.6. Відгук наукового керівника – це характеристика професійних якостей випускника та його роботи виявлена у процесі підготовки кваліфікаційної роботи (Додаток Д). У разі позитивної рецензії наукового керівника та позитивного висновку стосовно академічної доброчесності, роботу передають на розгляд завідувачеві випускової кафедри, який приймає рішення про допуск здобувача

вищої освіти до захисту роботи на засіданні екзаменаційної комісії. Рішення про допуск роботи до захисту підтверджується підписом завідувача кафедри на її титульному аркуші.

3.7. Після завершення всіх попередніх процедур по випусковій кафедрі кваліфікаційна робота передається на рецензію (Додаток Е).

Рецензія – це характеристика якості виконання безпосередньо кваліфікаційної роботи.

Здобувач вищої освіти має право заздалегідь ознайомитися із текстом рецензії. Негативна рецензія – не підстава для відхилення роботи від її захисту.

Список рецензентів складається на кафедрі не пізніше як за місяць до захисту КР і затверджується деканом факультету.

3.8. На підставі публічного захисту кваліфікаційної роботи рішенням екзаменаційної комісії здобувачеві вищої освіти присуджується відповідний ступінь вищої освіти, присвоюється відповідна кваліфікація, видається диплом про закінчення університету за відповідною спеціальністю.

4. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

4.1. Зміст КР повинен відповідати стандартам вищої освіти. Робота має бути актуальною, скерованою на новітні методи теоретичного й експериментального дослідження, створення нових технологій, розкривати самостійне дослідження автора, містити елементи наукової новизни та відображати практичне значення одержаних результатів, їх апробацію та впровадження в сферу практичної діяльності.

4.2. Обсяги та вимоги до випускної кваліфікаційної роботи визначаються кафедрою та затверджуються вченою радою факультету.

Обсяг роботи:

Назва структурної частини роботи	Обсяг, що рекомендується
Титульний аркуш	1 стор.
Анотації українською та англійською мовами	2 – 6 стор.
Зміст	1 – 2 стор.
Вступ	3 – 4 стор.
Основна частина роботи	60 – 70 стор.
Висновки	2 – 3 стор.
Список використаних джерел	не менше 50
Додатки	

4.3. Обов'язкові структурні елементи кваліфікаційної роботи:

4.3.1. Завдання на кваліфікаційну роботу (Додаток Б).

4.3.2. Титульна сторінка роботи (Додаток В).

4.3.3. Анотація кваліфікаційної роботи (українською і англійською мовами) (Додаток Г). Анотація створюється для ознайомлення зі змістом та результатами кваліфікаційної роботи і представляє узагальнений короткий виклад її основного змісту. В анотації мають бути стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення.

В анотації також вказуються: прізвище та ініціали здобувача; назва роботи; спеціальність (шифр і назва); найменування закладу вищої освіти; місто, рік.

Наприкінці анотації наводяться ключові слова. Сукупність ключових слів повинна відповідати основному змісту випускної кваліфікаційної роботи, відображати тематику дослідження і забезпечувати тематичний пошук роботи.

Кількість ключових слів становить від семи до десяти. Ключові слова подають у називному відмінку, друкують в рядок через кому.

4.3.4. Відгук керівника КР (Додаток Д).

4.3.5. Рецензія на кваліфікаційну роботу (українською та англійською мовами) (Додаток Е).

4.3.6. Довідка з наукового відділу ЦНТУ про наявність наукової статті. (Довідка не додається, якщо у здобувача вищої освіти другого магістерського рівня є стаття/статті в наукових фахових виданнях України + Категорія Б, про що буде вказано в списку використаних джерел та літератури.

4.3.7. Зміст кваліфікаційної роботи (Додаток Ж). Зміст подають на початку роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок вступу, усіх розділів, підрозділів та пунктів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

4.3.8. Перелік умовних позначень, символів, одиниць і термінів вводиться, якщо в роботі вжита специфічна термінологія, маловідомі скорочення, нові символи тощо. Перелік друкується двома колонками, у яких, ліворуч за абеткою наводять скорочення, праворуч – їх детальну розшифровку.

Якщо спеціальні терміни, символи, позначення і таке інше повторюється менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

4.3.9. **Вступ** (Додаток З). включає актуальність теми, мету і завдання дослідження, об'єкт і предмет дослідження, наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, зміст і структуру роботи. Обсяг вступу не повинен перевищувати 4 сторінки.

Актуальність теми. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими вже підходами до розв'язання проблеми обґрунтовують актуальність та доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки. Якщо робота виконується у розрізі тематики наукових досліджень кафедри, коротко визначається зв'язок вибраного напрямку із планами організації, галузевими, державними планами та програмами, з обов'язковим зазначенням ролі автора у виконанні цих науково-дослідних завдань.

Мета і завдання дослідження. Мета – це кінцевий науковий результат, якого прагне досягти автор роботи у процесі власного дослідження. Завдання – це конкретні шляхи, засоби досягнення поставленої мети.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному вирішенні досліджуваної проблеми, розробці теоретичних і практичних підходів щодо її вирішення.

Практичне значення дослідження. Потрібно висвітлити практичне застосування отриманих результатів або рекомендації щодо їх використання.

Зміст і структура роботи.

4.3.10. Основна частина складається з розділів, підрозділів, пунктів та підпунктів. Кожний розділ починають з нової сторінки.

Структура основної частини роботи повинна розкривати реалізацію завдань кваліфікаційної роботи. У розділах основної частини подають: огляд літератури за темою і вибір напрямків досліджень, виклад основних напрямів досліджень, експериментальну частину і методику досліджень, проведені теоретичні або експериментальні дослідження, аналіз і узагальнення результатів досліджень.

Перший розділ, як правило, містить інформацію про *науковий стан розробки проблеми; методи дослідження; джерельну базу дослідження*.

У процесі написання кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти зобов'язаний давати посилання на авторів і джерело, з якого він запозичує матеріали або окремі результати досліджень.

Інші розділи пишуться відповідно до теми роботи і вимог, розроблених кафедрою історії, археології, інформаційної та архівної справи. У практичній частині автор із вичерпною повнотою викладає методику проведення та результати дослідження.

Основні розділи повинні мати бібліографічні посилання на використані джерела інформації.

4.3.11. Висновки повинні містити виклад найбільш важливих результатів дослідження з пропозиціями щодо подальшого дослідження певної теми. Їх головна мета – підсумки проведеної роботи. Висновки мають відповідати поставленим завданням.

4.3.12. Кількість використаних джерел (літературних джерел, архівних документів, нормативно-правових актів, адреси сайтів Інтернету та інших) зазвичай, повинна бути не менше 50. Список використаних джерел оформляється згідно з Національним стандартом України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

4.4.13. Додатки. За необхідності до додатків доцільно включити допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи (інструкції, методики, опис алгоритмів дій); ілюстрації допоміжного характеру (таблиці, діаграми, схеми, графіки тощо); формули і розрахунки, зразки анкет, тестів, опитувальних листів та ін. На кожний додаток повинно бути посилання в тексті. Додатки оформляють як продовження роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи. Додатки дозволяється оформляти у вигляді окремої частини (книги). Кожен додаток починається з нової сторінки. Наприклад, Додаток А. Їм дають заголовки, надруковані угорі малими літерами з першої великої симетрично стосовно тексту сторінки.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

4.4.1. У кваліфікаційних роботах наукового спрямування та комплексних магістерських роботах за рішенням випускової кафедри можуть бути допущені відхилення від вимог щодо структури та змісту кваліфікаційної роботи, встановлених Положенням про КР.

4.4.2. **Оформлення посилань та цитувань.** Випускна кваліфікаційна робота повинна містити посилання та цитування. Посилання у тексті на першоджерела роблять згідно з їх переліком у списку літератури та наводять у квадратних дужках, наприклад: «...праці сучасних археологів [1; 2; 7; 14]...». Для підтвердження власних аргументів або для критичного аналізу слід наводити цитати. Текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться у такій формі, у якій він поданий у джерелі інформації, напр.: Щодо визначення дефініції «матеріальна культура, то українське вчена Ю. Нікішенко вказує, «що загалом вважається, що матеріальна культура виникає на ґрунті матеріальної діяльності та характеризує цю діяльність з погляду її впливу на розвиток людини» [15, с. 105].

При непрямому цитуванні (переказі або викладі думок інших авторів своїми словами) необхідно максимально точно передавати зміст авторської позиції та обов'язково робити посилання на джерело. Посилання можуть оформлюватися:

– у **квадратних дужках** із зазначенням номера джерела зі списку літератури та сторінки: *Останнім часом помітний поступ у розвитку нумізматичних досліджень, зокрема ольвійської нумізматики, значною мірою зумовлений активною роботою вітчизняної наукової школи під керівництвом В.М. Орлика [12, с. 8].*

– у **круглих дужках** із зазначенням прізвища автора та року публікації: *Отже, аналіз цього клейма дозволяє дійти двох важливих висновків: з одного боку, воно переконливо засвідчує походження Педея як сина епоніма 336 р. до н. е. Зойла Педейва, а з іншого — відображає поетапне просування Педея (II) Зойлова в межах міської адміністративної ієрархії, зокрема його шлях від рядового агораном до очільника колегії агораномів (Ніколаєв, 2024).*

Допускається наводити посилання у зносках (внизу сторінки роботи, де наведена цитата). Підстрочні посилання розміщують в кінці кожної сторінки. В такому випадку для зв'язку із текстом використовують знаки у вигляді індексу цифри¹. (шрифт зноски зазвичай автоматичний Times New Roman, розмір 12, інтервал між рядками – 1).

Важливо! На кожній сторінці посилання нумеруються спочатку (з першого номера), а не продовжуються.

1. Наприклад: питання представлення українських архівних установ на європейських онлайн-платформах досліджує А. Хромов¹.

¹ Хромов А. Портал «Архіви Європи» та репрезентація України в європейському просторі оцифрованого культурного надбання. *Архіви України*. 2020. Вип. 2. С. 7–16. URL: <http://nbuv.gov.ua/> class="hchp-link">http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2020_2_3.

Якщо в бібліографічних записях, які повторюються зберігаються відомості, то в другому та наступних записях їх замінюють словами «Там само».

2. Наприклад:

² Там само. С. 11.

3. Наприклад : Проблеми історії грошового обігу та банківської справи в Західній Україні в роки Великої війни також знайшли певне відображення у працях інших дослідників, зокрема Б. Білана¹, А. С. Бойко-Гагаріна², О. А. Бурунової³, З. Комаринської⁴, Б. Лазорака⁵, С. З. Мошенського⁶, С. В. Орлик⁷, С. В. Пивоварова⁸, Р. Тхоржевського⁹, В. Швеця¹⁰, та ін.

Що стосується дослідження соціально-економічного становища населення Галичини та Буковини у період російської окупації, то більшість дослідників даного питання акцентували увагу на зруйнованості господарського життя: знищення українського села (спалення посівів, житлових та господарчих будинків), занепад міст, жорстоке фізичне знищення та арешти мирного населення, масова конфіскація майна та постійні грабежі, занепад торгівлі та зупинення фабрик і заводів, відсутність працездатного чоловічого населення через мобілізацію та біженство населення від війни тощо¹¹.

¹ Білан Б., Комаринська З., Смовженко Т. Львів Банківський. Львів, 2016. 76 с.

² Бойко-Гагарін А., Орлик С. Фальшивомонетництво в Україні в роки Першої світової війни. *Український нумізматичний щорічник*. Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип.1. С. 143–164.

³ Бурунова О. А. Банківський сектор Західного регіону України: історія та сучасні тенденції розвитку. *Теоретичні та прикладні проблеми економіки*. 2011. Вип.26. С. 242–248.

⁴ Комаринська З. Банки та банківська справа в Західній Україні. *Вісник НБУ*. 2000. № 11. С. 58–61; Її ж. Українські банки та їх сподвижники (кінець XIX ст. – 1939 р.). Львів, 2006. 159 с.

⁵ Лазорак Б. Філія Австро-Угорського банку в Дрогобичі (1902-1913 рр.). *Східноєвропейський історичний вісник*. 2016. Вип. 1. С. 47–53.

⁶ Мошенський С.З. Фінансові центри України та ринок цінних паперів індустріальної епохи. London, 2014. 453 с.

⁷ Орлик С. Розмінні марки та казначейські знаки у грошовому обігу в Україні в період Першої світової війни. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: зб. наук. праць*. Київ, 2015. Число 26-27. С. 141 – 148; Її ж. Банківська система Галичини та Буковини в період російської окупації в роки Першої світової війни // *Східноєвропейський історичний вісник*. Дрогобич, 2018. Спец. Вип.. 3. С. 223–230.

⁸ Пивоваров С.В. Нумізматичні джерела про Першу світову війну на Буковині. *Перша світова війна та історичні долі народів Центральної та Східної Європи: матеріали між народ. наук. конф.* Чернівці, 2000. С. 82–88; Його ж. Міські гроші Чернівців. *Буковинський журнал*. 1995. Ч. 1/2. С. 125–132.

⁹ Тхоржевський Р. Нариси історії грошей в Україні. Тернопіль, 1999. 238 с.

¹⁰ Shvets V. Rozwój bankowości hipotecznej na Ukrainie. *System bankowy a gospodarka: perspektywy Polski, Białorusi i Ukrainy*. Kielce, 2007. S. 157–176.

¹¹ Берест І. Виселенці та біженці з Галичини і Волині в роки Першої світової війни. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Держава та армія*. Львів, 2007. № 584. С. 52–57; Брицький П. Західноукраїнські землі у роки Першої світової війни. *Історична панорама*. 2004. №2. С. 96–107; Реєнт О. Україна в імперську добу (XIX – початок ХХст.). Київ, 2003. 340 с.; Мазур О. Я., Баран І. В., Боришак М. О. Міграція населення

Важливо! У разі виділення курсивом слова чи частини речення необхідно в дужках зазначити вказівку на автора: *Надійний метод доступу до LOD* (курсив наш. – М. І.).

5. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КР

Оформлення кваліфікаційної роботи повинно відповідати вимогам до звітів про НДР /ДСТУ 3008-95 Державний стандарт України.

Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення.

10 5.2. Кваліфікаційну роботу друкують на одній стороні аркуша білого паперу формату А4, шрифт – Times New Roman (для виділення прикладів, понять тощо допускається використання інших шрифтів), розмір шрифту – 14, відстань між рядками 1,5 інтервала (до 30 рядків на сторінці), верхній і нижній поля – 20 мм, лівий – 30 мм, правий – 10 мм. Шрифт друку повинен бути чітким. Щільність тексту повинна бути однаковою.

Східної Галичини на початку Першої світової війни: заручники, біженці, вигнанці, евакуйовані. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Держава та армія.* 2013. № 752. С. 50–61; Баран І. В. Вплив бойових дій на становище міст і сіл Східної Галичини на початку Першої світової війни. *Вісн. нац. ун-ту «Львівська політехніка».* 2009. №652. С. 46 – 55; Романишин Ю. Перша окупація Галичини. *Вільне життя.* 2014. №64. С. 2–3; Сухий О. Українське населення Галичини на початку Першої світової війни: репресивні акції австрійської влади. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Держава та армія.* Львів, 2000. № 408. С. 73–78.

6. ПЕРЕВІРКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ НА АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ

У Центральнотехнічному національному технічному університеті загалом, а на кафедрі історії, археології, інформаційної та архівної справи зокрема з метою забезпечення дотримання вимог академічної доброчесності було впроваджено антиплагіатну систему Turnitin.

Попередження плагіату в академічному середовищі університету здійснюють організаційно-методичні та наукові підрозділи університету проведенням комплексу профілактичних заходів, які полягають в:

- інформуванні здобувачів вищої освіти, викладачів та науковців про необхідність дотримання правил академічної етики та підвищення відповідальності за недотримання норм цитування;
- розповсюдженні методичних матеріалів з уніфікованим визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використані у письмових роботах матеріали;
- організації бібліотекою заходів з популяризації основ інформаційної культури;
- запровадженні в рамках відповідних дисциплін («Методологічні засади історичного дослідження та міжнародні наукові проекти», «Науково-дослідницький магістерський семінар» тощо) вивчення вимог коректного використання інформації з інших джерел та правил опису джерел та оформлення цитувань;
- формуванні завдань для навчальних робіт з використанням педагогічних інновацій, що сприяють розвитку творчого підходу здобувачів вищої освіти до їх виконання тощо.

Передбачається процедура перевірки усіх випускних кваліфікаційних робіт, використовуючи систему Turnitin (StrikePlagiarism.com). Магістранти дають згоду на проведення процедури перевірки КР на академічну доброчесність та оформляють відповідні заяви (Додаток П). Позитивний результат перевірки є необхідною умовою допуску до захисту.

Відсоток унікальності	Рекомендації
80-100 %	Висока унікальність, робота допускається до захисту або (та) опублікування
60-79 %	Середня унікальність, робота потребує доопрацювання та повторної перевірки
51-59 %	Низька унікальність, робота потребує суттєвого доопрацювання та повторної перевірки
50 % і нижче	Низька унікальність, робота відхиляється без права подальшого розгляду

7. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ НА ЗАСІДАННІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ

Попередній захист **кваліфікаційної роботи** здобувач вищої освіти проходить на випусковій кафедрі. Здобувачі вищої освіти, чиї роботи на попередньому захисті були оцінені позитивно, допускаються до захисту на засіданні ЕК.

Здобувач вищої освіти надає КР секретарю ЕК для проведення нормоконтролю не пізніше, ніж за тиждень до захисту.

Подана до захисту КР повинна мати на титульній сторінці підпис завідувача випускаючої кафедри.

До захисту не допускаються студенти, які не виконали навчальний план і на момент подання КР на захист мають академічну заборгованість або подали роботу, яка за змістом та оформленням не відповідає кваліфікаційним вимогам.

Захист КР відбувається прилюдно на засіданні експертної комісії, склад якої затверджується у встановленому порядку.

Захист відбувається за участю не менше половини складу експертної комісії при обов'язковій присутності голови комісії та наукового керівника роботи.

Здобувач готує для виступу доповідь та, за потреби, презентацію чи ілюстративний матеріал до неї.

У доповіді здобувач повинен розкрити такі аспекти роботи:

- актуальність, мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження;
- наукові положення, що виносяться на захист;
- наукову значущість і практичну цінність одержаних результатів;
- зміст запропонованих заходів з обґрунтуванням їхньої ефективності;

Ілюстративний матеріал (креслення, таблиці, графіки, діаграми, рисунки, блок-схеми алгоритмів, формули) має відображати положення, які виносяться на захист, та розкривати тему і результати дослідження.

Ілюстративний матеріал може подаватися на аркушах паперу стандартного формату А4, оформлюватися за допомогою комп'ютерної графіки. Ілюстративний матеріал супроводжується титульним аркушем та брошурується з розрахунку по одному комплекту кожному члену ЕК.

Доповідь до захисту кваліфікаційної роботи може бути представлена у вигляді презентації.

Під час прилюдного захисту здобувач доповідає і демонструє основні положення результатів дослідження, відповідає на запитання членів державної експертної комісії та інших присутніх на захисті фахівців.

Процедура захисту складається з:

а) короткої (до 20 хв.) доповіді автора, в якій стисло викладаються мета, зміст проведеного дослідження та питання, що виносяться на захист, конкретні висновки і пропозиції, викладені у роботі, даються відповіді на зауваження наукового керівника, рецензента. Основні положення КР повинні бути представлені наглядно з використанням ПК, редактора презентації та мультимедійного проектора або

проілюстровані за допомогою плакатів, роздаткових ілюстративних матеріалів для кожного члена ЕК;

б) обговорення роботи, під час якого здобувач дає відповіді на запитання членів ЕК.

Особам, які повністю виконали індивідуальний план за програмою підготовки магістра, за результатами захисту КР виставляється оцінка за системою ECTS і присвоюється освітньо-кваліфікаційний рівень магістра.

Секретар ЕК веде протоколи захисту, записує в них оцінки. Протоколи підписуються Головою та членами ЕК і зберігаються в архіві ЦНТУ. Після захисту кваліфікаційна робота та її електронна версія в той же день здається студентом особисто до архіву університету згідно з інструкцією архіву. Здобувачі вищої освіти, які не захистили КР, не мають права на отримання диплома магістра.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Автор кваліфікаційної роботи має продемонструвати вміння: логічно та аргументовано викладати матеріал; коректно використовувати методи наукового дослідження; проводити власні дослідження; володіння навичками узагальнення; формулювання висновків; працювати з інформаційними джерелами; ініціювати та обґрунтовувати інноваційні підходи та напрями вирішення досліджуваних завдань.

Весь обсяг виконання та захист курсової роботи оцінюється у 100 можливих балів (Додаток Т). Ці бали розподілені таким чином: до 60 балів – за представлену курсову роботу виконану в повному обсязі у відповідності до наведених вище вимог та до 40 балів – за її захист перед комісією.

Виконання курсової роботи вважається незадовільним, якщо сума балів поточної успішності здобувача (написання роботи) і сума балів за захист курсової роботи складають менше 60% від максимально можливої суми балів.

Розподіл балів задля визначення оцінки знань, умінь та навичок здобувачів за результатами виконання міждисциплінарної курсової роботи наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Розподіл балів, які отримують здобувачі за результатами виконання
міждисциплінарної курсової роботи

Основна змістовна частина	Ілюстративна частина (наявність таблиць, рисунків, формул, іншого графічного матеріалу)	Захист роботи	Сума балів
до 50 балів	до 10 балів	до 40 балів	100

За результатами публічного захисту кваліфікаційної роботи на закритому засіданні ЕК більшістю голосів приймає рішення щодо оцінки захисту і роботи (враховуючи відгук керівника, зовнішнього рецензента, зміст доповіді, відповіді на запитання, наявність пропозицій).

9. ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Берк П. Нова історія: її минуле і майбутнє. *Нові перспективи історіописання* / ред. П. Берк. [пер. з англ.]. Київ: «Вид-во «Ніка-Центр», 2004. С. 8-35.
2. Богдашина О. М. Джерелознавство історії України: питання теорії, методики, історії: навчально-методичний посібник. Харків: «Вид-во САГА», 2008. 214 с.
3. Вітченко А. О., Вітченко А. Ю. Основи наукових досліджень у вищій школі: підруч. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2020. 272 с.
4. Горовий В.М. Особливості використання електронних ресурсів національних бібліотек в умовах воєнного протистояння. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. 2022. Вип. 64. С.11–27.
5. Грицак Я. Українська історіографія. 1991 – 2001: Десятиліття змін. *Україна Модерна*. Київ: Центр навч. літ-ри, 2004. 212 с.
6. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукового дослідження: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків: Право, 2019. 368 с.
7. Дзьобань О. Методологія, організація та технологія наукового дослідження: навч. посіб. для аспірантів / О. Дзьобань; ДНУ «Ін-т інформації, безпеки і права Нац. Академії прав. Наук України». Київ; Одеса: Фенікс, 2025. 284 с.
8. Долбенко Т. О., Бондар І. С., Горбань Ю. І., Русавська В. А. Магістерська робота: методика підготовки. К.: Ліра-К, 2017. 140 с.
9. Желай О. Електронний сервіс сучасної бібліотеки: монографія / Оксана Желай; наук. ред. В. М. Горовий; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2021. 208 с.
10. Завдання та індикатори досягнення цілей сталого розвитку в Україні на період до 2030 року. URL: <https://surl.lt/ixkum>
11. Загорний І. А. Короткий нарис української історіографії. Київ: Варта, 2007. 220 с.
12. Зашкільняк Л. О. Сучасна світова історіографія: посібник для студентів історичних спеціальностей університетів. Львів: Вид-во «ПАІС», 2007. 312 с.
13. Історичне джерелознавство: підручник / кер. авт. кол. Я. С. Калакура. К, 2017. 512 с.
14. Калакура Я. С. Методологія історіографічних досліджень: наук.-метод. Посіб. / Я. С. Калакура. К.: ВПЦ «Київський університет», 2016. 319 с.
15. Калакура Я. С. Українська історіографія. Київ: Генеза, 2004. 496 с.
16. Калакура Я. С. Цивілізаційні орієнтири новітньої української історіографії. *Історіографічні дослідження в Україні*. Київ, 2014. Вип. 24. С. 23-37.
17. Кваліфікаційні роботи з історії: навч.-метод. посіб. для студ. іст. спеціальностей / Автори-упорядники: Мельничук О. А., Романюк І. М. Вінниця, 2020. 46 с.
18. Ковальчук В. В., Мойсєєв Л. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: ВД «Професіонал», 2004. 208 с.
19. Корягін М.В. Основи наук ових досліджень [Текст] : навч. посіб. / М. В. Корягін, М.Ю.Чік. 2-ге вид., переробл. Київ. Алерта. 2019. 490 с.

20. Кушнарченко Н. М. Наукова обробка документів: підручник. Київ: Вікар, 2003. 328 с.
21. Кушнарченко Н. М., Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підруч. Київ : Знання-Прес, 2003. 232 с.
22. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ : Кондор, 2003. 205 с.
23. Лях С. Р. Методологія історії: класика і практика: навчальний посібник. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 130 с.
24. Макарчук С. Джерелознавство історії України [Текст] / С. Макарчук. Львів, 2008. 512 с.
25. Методичні поради до написання курсових та кваліфікаційних робіт з історії / Укладачі: Леонід Зашкільняк, Тамара Полещук, роман Шуст. Льві: ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 28 с.
26. Міронова І. С. Джерелознавство, історіографія та методологія історії: навч. посіб. / І. С. Міронова. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2023. 212 с.
27. Міронова І. С. Методичні рекомендації з написання, оформлення та захисту курсових і кваліфікаційних робіт для магістрів спеціальності «Історія та археологія» для денної та заочної форми навчання: метод. рек. / І. С. Міронова. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2023. 68 с. (Методична серія; вип. 413).
28. Орлик В.М., Орлик С.В. Теоретико-методологічні та джерелознавчі проблеми економічної історії України. *Універсум історії та археології*. 2019. Том. 2 (27). Вип. 2. Дніпро. С.5-27
29. Пилипчук М. І., Григор'єв А. С., Шостак В.В. Основи наукових досліджень: підруч. Київ: Знання, 2007. 270 с.
30. Положення про організацію освітнього процесу в Центральнотехнічному національному технічному університеті: затв. вченою радою ЦНТУ від 09.03.2021 р. URL: http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf «П
31. Положення про кваліфікаційну роботу за другим (магістерським рівнем вищої освіти для присудження ступеня вищої освіти «магістр»», затвердженого вченою радою ЦНТУ від 18.08.2022 р. URL: <http://www.kntu.kr.ua/doc/pkrm.pdf>.
32. Положення про дотримання академічної доброчесності НПП та здобувачами вищої освіти ЦНТУ від 04.10.2022. URL: <http://www.kntu.kr.ua/doc/pol-dobro.pdf>.
33. Положення про процедуру впровадження антиплагіатної системи в ЦНТУ від 04.10. 2022. URL: <http://www.kntu.kr.ua/doc/PolojennyaAntiplagiat.pdf>.
34. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
35. Рюзен Й. Нові шляхи історичного мислення. Львів: Літопис, 2010. 358 с.
36. Сидоренко В. Методологія і методи наукових досліджень: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО, 2024. 150 с.
37. Святець Ю. А. Фальсифікація та дезінформація в історичних джерелах. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Історія та археологія*, 2011. Вип. 19. С. 160-168.

38. Спіцин Є. С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти. К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. 120 с.
39. Стежко, З. В., Римар С. П. Філософські проблеми наукового пізнання: навч. посіб. М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький: ЦНТУ, 2022. 141 с.
<http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/12347>.
40. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація: навч.-метод. посіб. Київ : НАДУ, 2008. 184 с.
41. Сухий О. Сучасні школи історіописання в Україні. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2012. №21. С. 710-723.
42. Туранли Ф. Методологія наукового дослідження староукраїнських та османсько-турецьких рукописних документів козацької доби історії України (друга половини XVII ст.): навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2023. 172 с.
43. Шауренко А. В. Особливості джерел з історії повсякдення 90-х років XX століття. *Вісник науки та освіти*, 2022. № 5 (5). С. 665-675.
44. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти: Лист від 23.10.2018 р. №1/9-650 Міністерство освіти і науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>

Інформаційні ресурси

<http://surl.li/fpxcxi> – Електронна бібліотека «УКРАЇНІКА»
<http://chtyvo.org.ua/> – Чтиво. Електронна бібліотека
<http://exlibris.org.ua/> – Українська електронна бібліотека
<http://lib-gw.univ.kiev.ua/> – бібліотека ім. Максимовича КНУ ім. Т. Шевченка
<http://litopys.kiev.ua/> – Літописи, історія, культура
<http://www.cossackdom.com/> – Козацтво XV – XXI ст.
<http://litopys.org.ua/> – Ізборник: Історія України IX— VIII ст. Першоджерела та інтерпретації
<http://www.history.org.ua/> – Інститут історії України НАН України
<http://www.info-library.com.ua/> – Електронна бібліотека підручників
<http://uhj.history.org.ua/uk/archive> – Українськ. історич. журнал – офіц. сайт Інст-ту історії України
<https://historytimelines.co/> - HistoryTimelines.co
<https://history-maps.com/uk> - HISTORYMAPS
<https://oldmaps.com.ua/> - OldMaps - Інтерактивні історичні мапи
<https://www.historypin.org/en/> - Historipin- Інтерактивний віртуальний музей
<https://www.deepl.com/uk/translator> - Deepl (перекладач)
<https://seshatdatabank.info/> - Seshat: Global History Databank

10. ДОДАТКИ

Додаток А

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

ОНП «Історія матеріальної культури та експертиза об'єктів історичної спадщини» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності: 032 «Історія та археологія»

1. Знаряддя праці, технології, поселення і господарство населення України доби пізнього палеоліту.
2. Неолітична революція: історіографія та сучасний стан вивчення.
3. Господарство населення України доби енеоліту.
4. Проблема визначення культурної приналежності па'мяток енеолітичної доби в Південноукраїнському степу.
5. Ранні осередки металургії та металообробки на території України.
6. Археологічні культури доби бронзи.
7. Металеві ножі культур Степу як потенційна зброя.
8. Антропоморфічні фігурки Трипільської культури.
9. Кургани як джерело вивчення соціальної структури давніх суспільств.
10. Матеріальна та духовна культура скіфів.
11. Торговельні шляхи та комунікації Українського Лісостепу в епоху раннього заліза.
12. Військова справа в античних містах Північного Причорномор'я.
13. Литі монети грецьких колоній Північного Причорномор'я.
14. Срібні монети Ольвії: технологія виготовлення, метрологія та іконографія.
15. Срібні монети Херсонеса: технологія виготовлення, метрологія та іконографія.
16. Золоті монети Пантікапея: технологія виготовлення, метрологія та іконографія.
17. Електрові статери Кізіка: технологія виготовлення, метрологія та іконографія.
18. Штемпельний аналіз в нумізматиці: сучасний стан застосування та перспективи цифровізації методу.

19. Цифрові методи експертизи автентичності античних монет.
20. Матеріальна культура античних міст Північного Причорномор'я.
21. Сарматські поховання на території України.
22. Поховальний обряд, побут та образотворче мистецтво ранніх слов'ян.
23. Регіональні особливості пам'яток черняхівської культури.
24. Археологія замків і фортець України.
25. Морська археологія України.
26. Видатні постаті української археології та історія наукової школи.
27. Грошовий обіг на території України у X-XIII ст.
28. Розвиток міст як центрів ремеслі та торгівлі Східної Європи у XIII – XIV ст.
29. Еволюція озброєння на українських теренах у X – XV ст.
30. Монети Богдана Хмельницького: міфи та реальність.
31. Становлення державності в Криму та взаємини Кримського ханства з українськими землями.
32. Перспективи цифровізації джерел середньовічної історії України.
33. Побут і соціальні структури населення України в період пізнього середньовіччя та раннього нового часу.
34. Родинна історія та життя людей модерної доби.
35. Соціальний вигляд українського міста в умовах індустріалізації (кінець XIX – початок XX ст.).
36. Стратегії виживання українського селянства в умовах радянських репресій 1930-х років.
37. Механізми політичної маніпуляції та формування суспільної думки засобами матеріальної культури в радянській Україні.
38. Соціально-психологічні наслідки Голодомору 1932–1933 років.
39. Фінансові документи ОУН та УПА.
40. Матеріальна складова пропаганди у формуванні суспільної думки під час Другої світової війни.
41. Історичний контекст російсько-української війни.

- 42.Еволюція озброєння Збройних сил України та методів ведення сучасної війни.
- 43.Феномен волонтерського руху як форма самоорганізації українського суспільства.
- 44.Досвід попередніх збройних конфліктів та соціальних наслідків бойових дій.
- 45.Цивілізаційний вибір України: відхід від «пострадянської» ідентичності до європейської/західної.
- 46.Закодавче забезпечення процесів декомунізації та деколонізації в Україні.
- 47.Переосмислення топоніміки та пам'ятників як інструмент націєтворення.
- 48.Матеріальна культура національних меншин та корінних народів України.
- 49.Протидія імперським історичним міфам у науковому та освітньому просторах.
- 50.Збереження та популяризація історичних пам'яток в умовах війни.
- 51.Правові та наукові аспекти оцінки історико-культурних цінностей.
- 52.Методи моніторингу та стратегії збереження культурної спадщини.
- 53.Цифрові технології у пам'ятко-охоронній діяльності.
- 54.Цифровізація нумізматичних колекцій.
- 55.Нумізматичні скарби як об'єкт пам'яткоохоронного законодавства України.
- 56.Проблеми репатріації українських культурних цінностей.
- 57.Розвиток культурного туризму на базі історичної спадщини.

Міністерство освіти і науки України
Центральноукраїнський національний технічний університет

Факультет економічний

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність 032 «Історія та археологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Василь ОРЛИК

«__» _____ 20__ року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ
 ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи

2. Керівник роботи

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту _____

4. Мета _____ та _____ завдання _____ кваліфікаційної _____ роботи

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка

Дата видачі завдання

«——» —— 20 р.

Підпис керівника

(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання

«——» —— 20 р.

Підпис здобувача вищої освіти

(прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри ІАІАС
доктор історичних наук, професор
_____ Василь ОРЛИК
«_____» _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

на тему:

«Цифровізація нумізматичних колекцій»

Виконав: здобувач вищої освіти
II курсу, групи ІА-24М
ОНП «Історія матеріальної культури та
експертиза об'єктів історичної спадщини»
спеціальності 032 «Історія та археологія»
_____ ШЕВЧЕНКО Вадим Сергійович
«_____» _____ 2025 р.

Керівник роботи: к. і. н., доцент
_____ МИКОЛА ТУПЧІЄНКО
«_____» _____ 2025 р.

Рецензент:

Провідний науковий співробітник відділу обліку
та охорони пам'яток культурної спадщини
Центральноукраїнського обласного краєзнавчого
музею, к.і.н.

_____ ВАДИМ КОЛЕЧКІН

Кропивницький – 2025

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу

здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ІА-24М ОНП «Історія матеріальної культури та експертиза об'єктів історичної спадщини», спеціальності 032 «Історія та археологія» Центральньоукраїнського національного технічного університету, м. Кропивницький, 2025 р.

Шевченка Вадима Сергійовича

Науковий керівник: к. і. н., доц. Тупчієнко М.П.

Тема кваліфікаційної роботи: «Цифровізація нумізматичних колекцій».

Мета: проаналізувати теоретичні засади та практичні аспекти цифровізації нумізматичних колекцій, визначити її значення для збереження, дослідження та популяризації нумізматичної спадщини.

Для досягнення мети необхідно виконати такі завдання:

1. Проаналізувати стан наукової розробки теми та методологічні підходи до дослідження цифровізації музейних та приватних нумізматичних колекцій.
2. Розглянути основні поняття, принципи та етапи цифровізації нумізматичних зібрань.
3. Охарактеризувати сучасні цифрові технології, що застосовуються у нумізматичі (бази даних, 2D- та 3D-фіксація, фотограмметрія, онлайн-каталоги).
4. Проаналізувати вітчизняний і зарубіжний досвід цифровізації нумізматичних колекцій музеїв та наукових установ.
5. Визначити проблеми, ризики та методологічні обмеження цифровізації нумізматичного матеріалу.
6. Окреслити перспективи використання цифрових нумізматичних ресурсів у наукових дослідженнях, музейній практиці та освітній діяльності.

Об'єкт дослідження – нумізматичні колекції як складова культурної та наукової спадщини.

Предмет дослідження – процеси, методи та інструменти цифровізації нумізматичних колекцій.

Методи дослідження: історико-науковий аналіз; джерелознавчий метод; порівняльний метод; типологічний аналіз; методи систематизації та класифікації; методи цифрової візуалізації та опису нумізматичного матеріалу.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному розгляді цифровізації нумізматичних колекцій як міждисциплінарного напрямку, що поєднує історичну науку, нумізматику та цифрові технології, а також у систематизації сучасних підходів до цифрового опису й представлення монетних зібрань.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих результатів у музейній діяльності, при створенні електронних каталогів і баз даних

нумізматичних колекцій, у навчальному процесі, а також під час підготовки наукових публікацій і цифрових виставкових проєктів.

Структура та зміст кваліфікаційної роботи підпорядкована меті та завданням дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків та списку використаної літератури. Обсяг основного тексту – 60 стор., 4 рис., список використаних джерел та літератури складає 69 найменувань, 5 додатків.

У першому розділі представлено висвітлення проблеми в науковій літературі, проаналізовано методи та джерельна база дослідження.

У другому розділі проаналізовано основні цифрові технології та інструменти, що застосовуються у нумізматичних дослідженнях і музейній практиці.

У третьому розділі висвітлено практичні аспекти цифровізації, проаналізовано приклади реалізованих проєктів, визначено проблеми та перспективи подальшого розвитку цифрової нумізматики.

У висновках узагальнено результати дослідження та сформульовано основні теоретичні й практичні підсумки роботи.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: нумізматика, цифровізація, нумізматичні колекції, цифрові технології, електронні каталоги, 3D-моделювання, музейна справа, культурна спадщина.

ABSTRACT

for the qualification work

of a second (master's) level higher education applicant of group IA-24M ONP “History of Material Culture and Examination of Historical Heritage Objects,” specialty 032 “History and Archaeology” Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, 2022.

Vadym Shevchenko

Scientific supervisor: PhD in History, Associate Professor M. P. Tupchiienko.

Topic of the qualification work: Digitalization of Numismatic Collections.

Purpose of the research is to analyze the theoretical foundations and practical aspects of the digitalization of numismatic collections and to determine its significance for the preservation, study, and popularization of numismatic heritage.

To achieve this purpose, the following objectives were set:

1. To analyze the current state of scholarly research on the topic and methodological approaches to the study of digitalization of museum and private numismatic collections.
2. To examine the basic concepts, principles, and stages of digitalization of numismatic assemblages.
3. To characterize modern digital technologies used in numismatics (databases, 2D and 3D documentation, photogrammetry, online catalogues).
4. To analyze domestic and international experience in the digitalization of numismatic collections of museums and research institutions.
5. To identify the problems, risks, and methodological limitations of digitalizing numismatic material.
6. To outline the prospects for the use of digital numismatic resources in scholarly research, museum practice, and educational activities.

The object of the research is numismatic collections as a component of cultural and scholarly heritage.

The subject of the research comprises the processes, methods, and tools of digitalization of numismatic collections.

Research methods include historical and scholarly analysis; source studies methodology; comparative method; typological analysis; methods of systematization and classification; methods of digital visualization and documentation of numismatic material.

Scientific novelty of the research lies in the comprehensive consideration of the digitalization of numismatic collections as an interdisciplinary field that integrates historical studies, numismatics, and digital technologies, as well as in the systematization of contemporary approaches to the digital description and presentation of coin collections.

Practical significance of the research consists in the possibility of applying the obtained results in museum activities, in the creation of electronic catalogues and databases of numismatic collections, in the educational process, as well as in the preparation of scholarly publications and digital exhibition projects.

The structure and content of the qualification thesis are determined by the purpose and objectives of the research. The thesis consists of an introduction, three chapters, general conclusions, and a list of references. The main text comprises 60 pages, includes 4 figures; the list of sources and literature contains 69 entries; 5 appendices are provided.

Chapter One presents a review of the problem in scholarly literature and analyzes the research methods and source base.

Chapter Two examines the main digital technologies and tools used in numismatic research and museum practice.

Chapter Three addresses the practical aspects of digitalization, analyzes examples of implemented projects, and identifies problems and prospects for the further development of digital numismatics.

The conclusions summarize the research results and formulate the main theoretical and practical outcomes of the study.

KEYWORDS: numismatics, digitalization, numismatic collections, digital technologies, electronic catalogues, 3D modeling, museum studies, cultural heritage.

**Відгук
на кваліфікаційну роботу**

здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ІА-24М ОНП «Історія матеріальної культури та експертиза об'єктів історичної спадщини», спеціальності 032 «Історія та археологія» Центральноукраїнського національного технічного університету, м. Кропивницький, 2025 р.

Шевченка Вадима Сергійовича

Тема кваліфікаційної роботи: **«Цифровізація нумізматичних колекцій».**

Обсяг кваліфікаційної роботи становить 60 сторінок; список використаних джерел та літератури налічує 69 позицій, робота містить 4 ілюстрації та 5 додатків.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз теоретичних засад і практичних аспектів цифровізації нумізматичних колекцій, а також визначення її значення для збереження, дослідження та популяризації нумізматичної спадщини. Обрана тема є актуальною та відповідає сучасним тенденціям розвитку історичної науки, музейної справи й цифрових гуманітарних студій. В умовах активного впровадження цифрових технологій у сферу збереження культурної спадщини проблема цифровізації нумізматичних колекцій набуває особливої наукової та практичної ваги. Тематика роботи логічно пов'язана з фаховою підготовкою здобувача за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

У роботі ґрунтовно розглянуто теоретико-методологічні засади цифровізації нумізматичних зібрань, охарактеризовано основні поняття, принципи та етапи цифрового опрацювання монетного матеріалу. Значну увагу приділено аналізу сучасних цифрових технологій, що застосовуються у нумізматичних дослідженнях і музейній практиці, зокрема створенню електронних баз даних, 2D- та 3D-фіксації, фотограмметрії та онлайн-каталогів. Проаналізовано вітчизняний і зарубіжний досвід цифровізації нумізматичних колекцій музеїв і наукових установ, окреслено основні проблеми, ризики та методологічні обмеження цього процесу.

Робота засвідчує належний рівень володіння автором методами наукового аналізу, систематизації та узагальнення матеріалу, уміння працювати з різними видами джерел і сучасними науковими публікаціями. Поставлені в дослідженні завдання послідовно виконані, а отримані результати відповідають вимогам до професійної компетентності здобувача освітнього рівня магістра.

Виклад матеріалу є логічним і послідовним, стиль роботи відповідає нормам наукової мови, термінологія використовується коректно. Кваліфікаційна робота виконана на належному науково-методичному рівні та заслуговує на позитивну оцінку.

Шевченко Вадим Сергійович заслуговує присвоєння кваліфікації магістра з історії та археології.

Керівник кваліфікаційної роботи:

кандидат історичних наук, доцент
кафедри історії, археології, інформаційної
та архівної справи

Микола Тупчієнко

Рецензія
на кваліфікаційну роботу

здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти групи ІА-24М ОНП «Історія матеріальної культури та експертиза об'єктів історичної спадщини», спеціальності 032 «Історія та археологія» Центральноукраїнського національного технічного університету, м. Кропивницький, 2025 р.

Шевченка Вадима Сергійовича

Тема кваліфікаційної роботи: **«Цифровізація нумізматичних колекцій».**

Кваліфікаційна робота присвячена комплексному дослідженню процесів цифровізації нумізматичних колекцій як важливого напрямку збереження, вивчення та репрезентації об'єктів історико-культурної спадщини. Обрана тема є актуальною та відповідає сучасним тенденціям розвитку історичної науки, нумізматики, музейної справи й цифрових гуманітарних досліджень.

Відповідно до поставлених завдань у роботі проаналізовано стан наукової розробки проблеми цифровізації нумізматичних зібрань; розкрито теоретичні засади, основні поняття та етапи цифрового опрацювання монетного матеріалу; охарактеризовано сучасні цифрові технології, що застосовуються у нумізматичних дослідженнях і музейній практиці. Значну увагу приділено аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду цифровізації нумізматичних колекцій музеїв і наукових установ, що дозволило виявити як позитивні напрацювання, так і проблемні аспекти цього процесу.

Дослідження має належну джерельну та наукову базу, ґрунтується на опрацюванні фахової літератури, електронних ресурсів і прикладів реалізованих цифрових проєктів. У роботі визначено основні проблеми, ризики та методологічні обмеження цифровізації нумізматичного матеріалу, а також окреслено перспективи подальшого розвитку цифрової нумізматики, що надає дослідженню наукової перспективності.

Робота відзначається елементами наукової новизни, зокрема у систематизації сучасних підходів до цифрового опису та представлення нумізматичних колекцій. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів у музейній діяльності, при створенні електронних каталогів і баз даних, у науково-дослідній та освітній роботі.

Кваліфікаційна робота має чітку та логічну структуру, виконана у науковому стилі, характеризується коректним використанням термінології, джерел і посилань, відповідає вимогам щодо змісту та оформлення.

Кваліфікаційна робота є самостійним, завершеним дослідженням і може бути рекомендована до захисту з позитивною оцінкою.

Шевченко Вадим Сергійович заслуговує присудження освітньо-кваліфікаційного рівня магістра зі спеціальності 032 «Історія та археологія».

Рецензент:

Провідний науковий співробітник
відділу обліку та охорони пам'яток
культурної спадщини Центральноукраїнського
обласного краєзнавчого музею, к.і.н.

_____Вадим КОЛЕЧКІН

Приклад оформлення змісту

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ	10
1.1 Історіографія та джерельна база	10
1.2 Методологія та методи дослідження	15
РОЗДІЛ 2. ЕТНОКУЛЬТУРНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКАРПАТТІ III-І СТ. ДО Р.Х	18
2.1 Кельто-дакійський симбіоз Закарпаття	18
2.2 Малокопаньське городище	28
2.3 Поховальні обряди та традиції у Верхньопотиському регіоні	35
РОЗДІЛ 3. МОНЕТНІ ЗНАХІДКИ З ГОРОДИЩА МАЛА КОПАНЬ	41
3.1 Монети античних держав	41
3.2 Варварські імітації грецьких монет	44
3.3 Варварські імітації римських монет	52
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	78
ДОДАТКИ	85

*Приклад оформлення вступу***ВСТУП**

Актуальність теми. Вивчення історії грошового обігу, побуту та традицій різних культур важко уявити без дослідження артефактів давнини. Джерелами таких артефактів часто є скарби, поховання, культові споруди та інші місця з високою концентрацією археологічних матеріалів. Відомо, що кельтська культура почала поширюватися на території Європи від Ірландії через центральну та східну Європу аж до земель сучасної Туреччини, починаючи з середини III століття до Р.Х. У процесі цього поширення багато племен, які не були кельтами, стали піддаються впливу кельтів. Зокрема, костобоки, що належали до фракійської групи, були одними з таких племен, які суттєво асимілювалися під впливом кельтів і фактично стали латенізованими.

Слід зазначити, що хоч знахідки античних монет в Україні обговорюються у науковій літературі, проте порівняно з давньогрецькими та римськими монетами, знахідки гето-дакійських і кельтських монет в Україні досі залишаються мало дослідженими. Питанню поширення монетних імітацій цих племен присвячено певне місце в працях В.Бідзілі, В. Котигорошка, Г. Казакевича, Є. Кольнікової, К. Мизгіна, В. Орлика, І. Прохненка та ін. Втім, такий рівень дослідження питання хоч і свідчить про певний інтерес до тематики, проте й в чергове підкреслює спорадичність та побіжність даної проблематики в нумізматичних та археологічних дослідженнях, що провадилися українськими вченими. На сьогодні відсутнє комплексне дослідження знахідок в Україні гето-дакійських і кельтських монет. У той же час, комплексний аналіз нумізматичних джерел із матеріалів археологічних експедицій дозволяє не лише переосмислити результати цих експедицій, а й часом навіть змінити усталені погляди, зокрема на зв'язки мешканців досліджуваних городищ із оточуючим світом та ролі грошей у тогочасному варварському суспільстві.

У даній магістерській роботі висвітлено: історіографічні аспекти досліджуваної теми; методологію дослідження нумізматичних пам'яток в археологічному контексті; поширення латенської культури в Закарпатській області; проведено аналіз городища Мала Копань та прилеглих територій; встановлено поховальні обряди на основі аналізу поховальних комплексів Чілкниця I та Челениця II; визначено монети античних держав, що перебували в обігу в досліджуваному регіоні в III–I ст. до Р.Х.; проаналізовано імітації грецьких та римських монет та встановлено потенційне їх походження.

Мета дослідження полягає в вивченні монетних знахідок на гето-дакійських та кельтських поселеннях Верхнього Потисся.

Відповідно до визначеної мети в роботі поставлено та проаналізовано такі **завдання**:

- проаналізувати стан та рівень наукового дослідження проблеми монетних знахідок Закарпаття III – I ст. до Р.Х. на гето-дакійських та кельтських поселеннях Верхнього Потисся;
- висвітлити теоретико-методологічну базу дослідження;
- визначити основні історичні етапи поширення латенської культури на територію Верхнього Потисся;
- проаналізувати археологічні знахідки з Малокопанського городища;
- на основі вивчення поховальних обрядів встановити приналежність до певної археологічної культури;
- встановити місце імпортованих античних монет в грошовому обігу в досліджуваному регіоні III – I ст. до Р.Х.
- встановити місце варварських імітацій грецьких монет в грошовому обігу в досліджуваному регіоні III – I ст. до Р.Х.;
- встановити місце варварських імітацій римських монет в грошовому обігу в досліджуваному регіоні III – I ст. до Р.Х.

Об'єктом дослідження є монети на гето-дакійських та кельтських поселеннях Верхнього Потисся.

Предметом дослідження є типологізація та класифікація монетних знахідок на гето-дакійських та кельтських поселеннях.

Під час проведення дослідження була проаналізована низка монографій та статей у фахових виданнях України, Польщі, Словаччини та Румунії. Для отримання унікальної інформації було використано низку інформаційних ресурсів та форумів любителів нумізматики та археології.

Для досягнення дослідницької мети в роботі використано низку історичних та нумізматичних методів, а саме: порівняльно-історичний, структурно-системний, структурно-функціональний, проблемно-хронологічний, історико-генетичний, історико-типологічний, ідентифікації та типологізації монет, картографічний для визначення місць знахідок та ін.

Методи дослідження. Основним методом польових археологічних досліджень є розкопки. У нашому випадку, через певні обставини, ми не могли брати участь у прямих розкопках археологічних пам'яток латенської культури. Однак сучасні інформаційні технології дозволили нам аналізувати раніше зібрані археологічні дані та доповнювати їх новими матеріалами, включаючи неофіційні джерела інформації.

Для вирішення поставлених у нашій роботі дослідницьких завдань ми використовували різні історичні методи, про які говорилось вище. Також ми використали хіміко-фізичні методи дослідження, зокрема, прецизійний експрес-аналізатор складу речовини Expert 3L W108U для визначення технології виготовлення Малокопанських монет та складу матеріалу монетних заготовок.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розкритті теоретико-методологічних засад та практичних аспектів дослідження античних монет III – I ст. до Р.Х. на гето-дакійських та кельтських поселеннях Верхнього Потисся.

Зокрема, в роботі комплексно проаналізовані отримані раніше дані археологічних досліджень у поєднанні із проведеними нами дослідженнями монетних знахідок регіону. Вперше в науковій практиці дослідження гето-дакійських та кельтських монет знайдених на Закарпатті, було застосовано рентгенофлуоресцентний аналізатор, що значно розширило здатність формувати

нові висновки, щодо походження монет на основі їхнього монетного сплаву та особливостей технологів карбування.

Практичне значення полягає у тому, що дане дослідження поєднує в собі як суто археологічні методи дослідження, так і нумізматичні, що у поєднанні із знаннями економічної теорії дає змогу по-новому розглянути проблему гетодакійських та кельтських монет в даному регіоні. Також результати дослідження можуть бути використані для актуалізації даних музейних колекцій та при викладанні суміжних із темою магістерської роботи дисциплін.

Особистий внесок здобувача. Магістерська робота є самостійним завершеним науковим дослідженням. Представлені в магістерській роботі наукові результати отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у магістерській роботі викладені лише ті ідеї та положення, які становлять результати дослідницької роботи здобувача.

Апробація результатів магістерського дослідження. Основні положення та результати магістерського дослідження обговорено та схвалено на міжнародній конференції, що проводилась в Польщі IX FORUM NUMIZMATYCZNE POLSKA – WSCHÓD RELACJE POLSKO-UKRAIŃS, частина результатів дослідження була опублікована у двох статтях у періодичних виданнях, що входять до науково метричної бази Scopus, зокрема: «Український нумізматичний щорічник» та «Східноєвропейський історичний вісник».

Публікації. Результати магістерського дослідження опубліковано у 4 наукових працях. З них 2 статті опубліковані у виданнях, що входять до науково метричної бази Scopus, 1 стаття у фаховому виданні України категорії Б, 1 тези конференції опубліковані в Польщі.

Структура та обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури та додатків. Загальний обсяг роботи становить 88 сторінок, 21 рисунок та 5 додатків. Список використаних джерел та літератури налічує 85 найменувань.

Приклад оформлення основної частини (зразок оформлення назв розділів та підрозділів у тексті кваліфікаційної роботи)

РОЗДІЛ 1

ІСТОРІОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ

1.1. Історіографія та джерельна база

Чіткий вплив латенської культури на населення Верхнього Потисся прослідковується у старожитностях тамтешніх племен до I ст. н. е., але, як зазначав В. Г. Котигорошко, повністю зникає на початку II ст. н. е. в результаті дако-римських воєн¹².

Проблеми знахідок античних монет в Україні мають певне висвітлення в науковій літературі. Проте, якщо знахідкам давньогрецьких та римських монет присвячений значний корпус різнопланової літератури, то знахідки в Україні гето-дакійських і кельтських монет, на жаль, залишаються ще малодослідженими. Це ж стосується і власне вивчення таких монет вітчизняними дослідниками. Виняток складають публікації В. Котигорошка¹³, Г. Казакевича¹⁴, В. Орлика¹⁵ та М. Орлика¹⁶

¹² Котигорошко В. Г. Виділення будівельних горизонтів Малокопаньського городища. *Sagratia-Carpatika*. Ужгород, 2006. 34. С. 38–68.

¹³ Котигорошко В. Г. (2008). Верхнє Потисся в давнину. 1 000 000 років тому - X сторіччя н.е. Ужгород: Карпати.

¹⁴ Kazakevich G. (2012). Celtic Military Equipment from the Territory of Ukraine: Towards a new Warrior Identity in the pre-Roman Eastern Europe. In: *Transforming Traditions: Studies in Archaeology, Comparative Linguistics and Narrative*. *Studia Celto-Slavica* Łódź. (6) p. 177-212.

¹⁵ Орлик В. (2022). Античні монети VI–I СТ. до Р. Х. на Поділлі. *Український нумізматичний щорічник*, (6), 5-45; Орлик В. (2023). Давньогрецькі монети та їхні імітації з території Волині. *Український нумізматичний щорічник*, (7), 5-24.

¹⁶ Орлик М. (2022). Скарб кельтських монет з колишнього Виноградівського району Закарпатської області. *Український нумізматичний щорічник*, (6), 109-123.

Приклад оформлення методів дослідження

1.2. Методологія та методи дослідження

Головним методом польових археологічних досліджень, як відомо є розкопки, що правда, враховуючи реалії сьогодення ми не мали змоги ми взяти безпосередню участь у розкопках археологічних пам'яток латенської культури. Проте, сучасні інформаційні технології дали нам змогу підсумувати раніше проведені археологічні дослідження та доповнити їх новими матеріалами у тому числі із не офіційних джерел інформації.

Для вирішення дослідницьких завдань які поставлені в нашій роботі виходячи із джерельної бази дослідження було використовувати низку археологічних та історичних методів. У роботі ми використовували переважно кабінетні методи археологічних досліджень, зокрема: стратиграфічний, типологічний метод, рентгенофлюорисцентний та ін. Що стосується історичних методів, то нами було використано: порівняльно-історичний, структурно-системний, структурно-функціональний, проблемно-хронологічний, історико-генетичний, історико-типологічний та ін.

Одним із основних археологічних методів використаних при проведенні дослідження було використання картографічного методу, який є дотичних до нумізматичного методу топографування монетних знахідок. За допомогою цього метода було визначено топографічні закономірності поширення таких монет, у відповідності до їх хронології та типології. Використовуючи метод картографування враховуючи класифікацію монетних знахідок, розроблену британським ученим Філіпом Гірсоном, поділяючи монетні знахідки на археологічні та випадкові, виокремлюючи знахідки одиничних монет, скупчення знахідок одиничних монет та скарби. Найбільш інформативними є археологічні знахідки монет, в історіографії, особливо, словацькій, чеській та румунській існує корпус праць із інформацією про

такі знахідки монет Східних кельтів, у тому числі й про знахідки скарбів під час археологічних розкопок.

При картографуванні місць знахідок, перш за все було зафіксовано монети із чіткою (відносно чіткою) локалізацією, а для запобігання викривлення реальної картини поширення кельтських монет, ми плануємо створити мапу на якій монетні знахідки без чіткої локалізації враховуються шляхом відображення їхньої кількості та їхніх категорій в різних районах досліджуваного ареалу. Досить важливим у дослідження знахідок монет є врахування того фактору, що більшість відомих сучасним дослідникам монетних знахідок, на жаль, зафіксовані поза археологічним контекстом, тому для розуміння часу й джерел потрапляння досліджуваних монет, такі знахідки накладаються на археологічну мапу регіону.

Для встановлення та ідентифікації монет кельтів, нами застосовна низка нумізматичних методів. Зокрема методи ідентифікації та типологізації монет, це дало змогу встановити час карбування монети, емітента та правителя. Ми також визначили метричні характеристики, що дозволило визначити вагу та розмір об'єктів дослідження. Крім того, ми провели візуальний та порівняльний аналіз пам'яток, що дало змогу визначити, чи належить предмет до подібних, опублікованих у науково-нумізматичній літературі знахідок. Метод поштемпельного аналізу дозволяє визначити найбільш виражені особливості досліджуваного предмета, які є характерними саме для нього.

Для визначення технології виготовлення Малокопанських монет, та визначення складу матеріалу монетних заготовок, нами використаний прецизійний експрес-аналізатор складу речовини Expert 3L W108U, що дозволило застосувати метод неруйнівного енергодисперсійного рентгенофлуоресцентного аналізу металу – РФА. Використання даного методу дало нам змогу дослідити технологію виготовлення монетних заготовок, а також порівнявши дані про метали заготовок.

Досить корисним у нашому дослідженні було використання трасологічного методу, це стосується як дослідження монетних штемפלів так і власне монет. Ступінь зношення монетного штемпелю буде свідчити про інтенсивність його

використання у процесі монетного карбування, а ступінь потертості монет вказує на інтенсивність їхнього використання в грошовому обігу.

Таким чином, для успішної реалізації мети нашої роботи, зокрема, досліджень монетної справи та грошового обігу Східних Кельтів і визначених для цього дослідницьких завдань, нами застосовувано ряд історичних, археологічних та нумізматичних методів.

Зразок оформлення ілюстрацій

Тип а

Тип б

Рис. 1.1. Типи монет Шнабельпферд

Зразок оформлення таблиць

Деякі з офіційних визначень поняття «документ», що можна зустріти в словниках та навчально-довідковій літературі подаємо в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

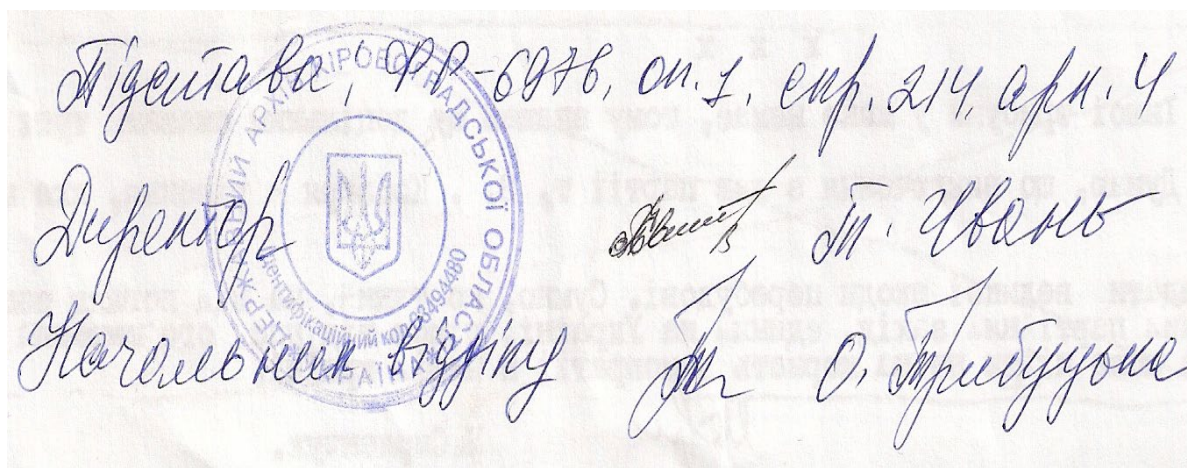
Поліфункціональність поняття «документ»

№	Визначення понять	Джерело
1.	Інформація, що зафіксована на матеріальному носії	Документ // УРЕ. 2-е вид. К., 1979. Т. 8.
2	Комбінація носія й записаної на ньому інформації, яка може мати доказову або довідкову цінність	Довідник архівної термінології Міжнародної Ради в справах архівів. 1978
3.	Все те, що може бути використано як свідоцтво. Будь-яке джерело інформації в нотаріальній формі, здатне для пересилання, вивчення та (або) те, що	Міжнародний інститут інтелектуального співробітництва, 1997 р.
4.	Діловий папір, що посвідчує певний юридичний факт, підтверджує право на що-небудь, служить доказом чого-небудь. Все те, що підтверджує що-небудь.	Великий тлумачний словник сучасної української мови. К.: 2001. С. 236.

Зразок оформлення архівного та музейного описування документів

Під архівним описуванням (описування архівних документів) розуміють процес створення вторинної документної інформації шляхом аналітико-синтетичного опрацювання первинної документної інформації та відбирання й відтворення в описовій статті інформаційних характеристик об'єкта описування.

Лист М. Смоленчука до Установчих зборів УНР

Заголовок документа: Лист М. Смоленчука до Установчих зборів УНР

Описання документа

Тип документа: Машинопис
Вид документа: Машинопис
Оригінал, копія: Ксерокопія документа
Номери документа: 6976
Дати документа: 1989 р.
Прочитуваність тексту: Усі слова прочитано легко
Стан збереженості документа: Непошкоджений
Оцінка стилю мови документа: В цілому ясний, але є незрозумілі слова
Носій документа: документ написаний на аркуші стандартного розміру А4, не пошкоджений та без забруднень.
Матеріал фіксації інформації документа: чорнила, стандартний аркуш А4
Характеристики документа (колір, його збереженість): текст видно чітко, тому можна припустити, що чорнила добре збереглися, але, вірогідно, колір змінився
Установа утримувач: Державний архів Кіровоградської області

Країна зберігання: Україна

Місто зберігання: Кіровоград

Місце зберігання копій документа: Кіровоградський обласний краєзнавчий музей

Оприлюднення документа: документи дані студентам для виконання курсової роботи

Рівень описування документа: документ

Виконала опис: Другаля Тетяна Олексіївна

Дата ведення опису: 12.12. 2009.

Структура музейного описування документів:

Музейний опис

1. Жанрова класифікація.
2. Стилева характеристика.
3. Візуальний опис.
4. Іконографія.
5. Написи, автографи.
6. Маркирування, клеймування.
7. Складові частини, що мають власне значення.
8. Сюжетно-тематична спрямованість.

ПРИКЛАДИ

Оформлення списку літератури та опублікованих джерел відповідно до вимог ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

В А Ж Л И В О: в елементах опису можна використовувати лише прямі лапки («»).

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Калашнікова О.Л. Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей: навч. посіб. К.: Знання, 2006. 479с. 2. Залізник Л. Стародавня історія України. Київ : Темпора. 2012. 542 с. 3. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. 4. Катаргіна Т. І. Збереження культурної спадщини у Великій Британії, США, Канаді (історія і сучасність) : монографія. К. : Ін-т історії України, 2003. 186 с. 5. Еко У. Історія європейської цивілізації. Середньовіччя. Замки. Торговці. Поети. Харків: Фоліо, 2018. 763 с.
Два автори	1. Бутенко Т., Сирий В. Інформаційні системи та технології: навч. посіб. Харків: ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 2020. 207 с. 2. Крижанівська О. О., Крижанівський О. П. Історія середніх віків. Вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя: курс лекцій. К.: Либідь, 2006. 368 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Беззубенко А. В., Мірошніченко С. В. Історія стародавнього світу. Схід, Греція, Рим. Харків. 2017. 254 с.
Три автори	1. Гуржій О., Реєнт О., Шапошнікова Н. Нариси з історії розвитку виробничих відносин і торгівлі в Україні (друга половина XVII – початок XX ст.). Київ : Ін-т історії України НАН України, 2018. 364 с. 2. Дубініна А. А., Сорокіна С. В., Зельніченко О. І. Митна справа: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 320 с. 3. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
Чотири і	1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу

більше авторів	України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с. 3. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 4. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	1. Культурна спадщина в контексті «Зводу пам'яток історії та культури України» / Кот С.І. (відповідальний редактор), Денисенко Г.Г., Івакін Г.Ю. та ін. К.:Інститут історії України, 2015. 486 с. 2. Україна і світ. Історія господарства від первісної доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства / за ред. Б.Д. Лановика. К.,1994.368 с. 3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
Без автора	1. Культурна спадщина в контексті «Зводу пам'яток історії та культури України» / Кот С.І. (відповід. редактор), Денисенко Г.Г., Івакін Г.Ю. та ін. К.:Інститут історії України, 2015. 486 с. 2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. 3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. 4. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с. 5. Культура пам'яті сучасного українського суспільства: трансформація, декомунізація, європеїзація: монографія / Гриценко О., Гончаренко Н., Кузнєцова І. та ін. К.: Ін-т культурології НАМ України, 2020. 352с. 6. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.
Багатотомні видання	1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с. 2. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її

	вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с. 3. Повсякдення ранньомодерної України. Історичні студії в 2-х т. / Інститут історії НАН України. К.: Інститут історії України, 2013. Т. 2: Світ речей і повсякденних уявлень / гол. ред. В. Смолій; Відп. ред. В. Горобець. 358 с.
Автореферати дисертацій	1. Тацієнко В.С. Повсякденне життя православного парафіяльного духовенства київської єпархії в кінці XVII – на початку XX ст. : автореф. дис. ... к.і.н.: 07.00.01. Миколаїв, 2017. 22с. 2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. 3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.
Дисертації	1. Бойко-Гагарін А. С. Фальшивомонетництво на українських землях (1795–1917 рр.) : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06. Переяслав, 2021. 600 с. 2. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с. 3. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.
Законодавчі та нормативні документи	1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000р. № 1805-III. (Редакція від 31.10.2025). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text 4. Про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту: Гаазька конвенція від 14.05.1954р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_722#Text 5. Про затвердження Положення про Музейний фонд України: постанова Кабінету Міністрів України від 20.07.2000р. №1147 (зі змінами та доп.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2000-%D0%BF#Text 6. Про затвердження форм облікової картки та паспорта об'єкта культурної спадщини: Наказ Міністерства культури України від 13.05.2004р. № 295/104. URL:

	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0693-04#Text
Архівні документи	1. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. ДАКіО (Державний архів Кіровоградської області). Ф.161. Оп. 1. Спр. 8–12. Арк.1–2зв. 3. Центральний державний історичний архів України, м. Київ (далі – ЦДІАК України). Ф. 25 (Луцькі гродські книги). Оп.1. Спр. 22. Арк. 176 зв. 4. Архів Національного музею історії України (далі – АНМІ України). Ф.1. Оп. 1. Спр. 33. Акр. 186.
Музейні колекції	1. БКМ (Білоцерківський краєзнавчий музей). Половина гарматного ядра. Російська імперія, ХІХ–ХХ ст. Інв. № БМ-616. 2. ДІКЗМ (Державний історико-культурний заповідник «Межибіж»). Лещата ковальські кін. ХІХ – поч. ХХ ст. Інв. № М-2234. 3. НМІУ (Національний музей історії України). Австро-Угорщина. Скарбова бона – державна позика 5½%. Номінал 1000 кор. Серія № 152622. 1918 р. Інв. № ПГЗ-2700. 4. ОАМ (Одеський археологічний музей). Османська імперія, Селім ІІІ (1789–1807), юзлук, 5-тий рік правління, м.д. Ісламбол. Інв. № ОАМ Н-30819. 5. НМІУ (Національний музей історії України). Австро-Угорщина. Франц Йосиф І. Дукат 1867 р., м.д. Відень. Скарб з м. Лебедин, Сумської обл. Інв. № АР-21573. 6. Національний музей історії України (м. Київ). Монета: Київського князівства, денарій Володимира Ольгердовича (1362-1394 рр.), м.д. Київ. Інв. № АР-13782/659/17.
Патенти	1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.
Препринти	1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Проточність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).
Стандарти	1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01].

	Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. 3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила(ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	1. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. 2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін.; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні показники	1. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). 2. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). 3. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні показники (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: КНИГИ	1. Орлик С. Митні кордони та установи російської окупаційної влади в Галицько-Буковинському генерал-губернаторстві у роки Першої світової війни. <i>Помежів'я історії. Націотворчі, культурні та туристичні виміри минулого і сьогодення України</i>: Колективна монографія. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2023. С. 64–75. 2. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197. 3. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ:	1. Артюх Т.М. Теоретичні основи ідентифікаційної експертизи ювелірного антикваріату. <i>Товарознавство та</i>

МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЙ (ТЕЗИ, ДОПОВІДІ)	ринку споживчих товарів у 3-му тисячолітті : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Донецьк : ДонДУЕТ, 2004. С. 61–63. 2. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136. 3. Орлик В. М. Інформаційний потенціал WEB-ресурсів у нумізматичних дослідженнях (на прикладі монет держав Хрестоносців). <i>Архівознавчі та джерелознавчі галузі знань: проблеми взаємодії на сучасному етапі</i>: матеріали наук. конф. з міжнар. участю. м. Київ, 14 березня 2013 р. Київ, 2013. С. 129–133.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ДОВІДКОВОГО ВИДАННЯ	1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673. 2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55. 3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ПРОДОВЖУВАНО ГО ВИДАННЯ	1. Бондаренко О. В., Коцур В. П., Орлик С. В. «Оцифрування» і «цифровізація» в нумізматичі: теоретико-методологічні та джерелознавчі аспекти. <i>Український нумізматичний щорічник</i>. 2023. Вип. 7. С. 259–276. 2. Манігда О. В., Гнера В. А. Переваги використання геоінформаційних технологій при фіксації археологічних об'єктів. <i>Археологія і давня історія України: Зб. наук. пр.</i> Київ: ІА НАН України, 2019. Вип. 1 (30). С. 218–230. 3. Коваленко О. В. Меценатство (благодійництво) як форма забезпечення контролю за збереженням та охороною культурних цінностей. <i>Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»</i>. 2014. Вип. 38 (II). С. 64–69. 4. Orlyk, S. & Pavlenko, V. Money Issue in the Life of the Population of Kyiv Province (1797–1917). <i>East European Historical Bulletin</i>. 2023. Is. 27. P. 39–52. [in English].
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ПЕРІОДИЧНОГО ВИДАННЯ (ЖУРНАЛУ,	1. Гнера В. А. Використання металодетектора в археологічних дослідженнях. <i>Археологія</i>. 2020. № 3. С. 126–142. 2. Індутний В. В. Контраверсія у класифікації і оцінці культурних цінностей. <i>Коштовне та декоративне каміння</i>.

ГАЗЕТИ)	2004. № 2 (36). С. 3–17. 3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5. 4. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108. [in English].
Електронні ресурси	1. Культурні цінності в умовах ведення бойових дій та на тимчасово окупованих територіях: міжнародний досвід й Україна (оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та неопублікованими документами за 2015–2016 роки). URL: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematch_ogliadi/2017/cinosti.pdf (дата звернення: 15.11.2024). 2. Пилипенко В.П. Захист культурних цінностей в Україні у зв'язку із російською агресією. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. №4. 2025. С.432 – 437. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2025/105.pdf 3. Основні правові інструменти захисту культурних цінностей на окупованих територіях – Гаазька конвенція і моніторингова місія ЮНЕСКО – урядовці, експерти. 21.06.2016. URL: https://uacrisis.org/uk/44422-unesko (дата звернення: 15.11.2024). 4. Як модернізувати музейну сферу України. Офіційний сайт Національного музею історії України. URL: https://www.nmiu.com.ua. (дата звернення 15.05.2025).
Аукціони електронні	Аукціон антикваріату «Warszawski Centrum Numizmatyczne». URL: http://www.wcn.pl . (дата звернення 15.02.2015).
Приватні колекції	1. Річ Посполита, Ян II Казимир (1648-1668), орт (1/4 талера) 1656 року, монетний двір у Львові. Приватна колекція Сергія Білопольського (м. Львів, Україна). 2. Венеція, Енріко Дандоло (1192-1205), грессо, б/д. Приватне зібрання (м. Краків, Польща).

Зразок заяви про погодження на перевірку КР відповідно до антиплагіатних процедур

Завідувачу

кафедри

здобувача вищої освіти _____ курсу
спеціальності

(прізвище, ім'я, по батькові)

Заява

Даною заявою я підтверджую, що був(ла) проінформований(а) про права та обов'язки здобувача вищої освіти Університету, про правила, що стосуються перевірки оригінальності кваліфікаційних робіт, викладеними в «Положенні про процедуру впровадження антиплагіатної системи у Центральнотериторіальному національному університеті».

Тому заявляю, що я згоден(на) на обробку моїх письмових робіт відповідно до антиплагіатних процедур Університету, а також на архівування цих робіт в базу даних репозитарію згідно з антиплагіатними правилами і процедурами Університету.

Заявляю, що моя кваліфікаційна робота, виконана самостійно і не містить елементів плагіату. Всі запозичення з друкованих та електронних інформаційних та літературних джерел мають відповідні посилання.

Я також свідомий(ма) того, що у випадку, якщо робота написана мною, за рішенням Комісії університету буде містити факти плагіату, це буде підставою для відмови в допуску роботи до захисту та застосування заходів дисциплінарної та академічної відповідальності, або, якщо коефіцієнт подібності буде перевищений, робота буде повернута на доопрацювання.

Робота для перевірки Університетом надається в друкованому та електронному варіанті. Електронна версія моєї роботи збігається (ідентична) з друкованою.

Дата

Підпис

* Під обробкою розуміється порівняння змісту роботи переданого на перевірку в інтернет систему для виявлення фактів запозичення, генерації звіту подібності та зберігання документів в базі даних для порівняння даних робіт з майбутніми роботами.

Зразок звіту подібності

turnitin

Page 1 of 85 - Cover Page

Submission ID trnoid:2945337526714

turnitin

Page 2 of 85 - Integrity Overview

Submission ID trnoid:2945337526714

КР XXXXXXXXXXXX.docx

Central Ukrainian National Technical University

Document Details

Submission ID

trnoid:2945337526714

Submission Date

XXX 15, 202X, 6:37 PM GMT+2

Download Date

XXX 15, 202X, 7:00 PM GMT+2

File Name

КР XXXXXXXX.docx

File Size

930.2 KB

80 Pages

15,750 Words

120,374 Characters

4% Overall Similarity

The combined total of all matches, including overlapping sources, for each database.

Filtered from the Report

Bibliography

Quoted Text

Cited Text

Small Matches (less than 8 words)

Exclusions

12 Excluded Matches

Top Sources

4% Internet sources

0% Publications

3% Submitted works (Student Papers)

Integrity Flags

0 Integrity Flags for Review

No suspicious text manipulations found.

Our system's algorithms look deeply at a document for any inconsistencies that would set it apart from a normal submission. If we notice something strange, we flag it for you to review.

A flag is not necessarily an indicator of a problem. However, we'd recommend you focus your attention there for further review.

turnitin

Page 1 of 85 - Cover Page

Submission ID trnoid:2945337526714

turnitin

Page 2 of 85 - Integrity Overview

Submission ID trnoid:2945337526714

**Оцінювання якості виконання курсової роботи з відповідними
кількісними показниками (балами)**

Оцінка ECTS/ в балах/ за національною шкалою	Якісні критерії оцінювання		
	Науковість та теоретична обґрунтованість змісту дослідження	Оформлення роботи	Представлення (презентація) роботи
1	2	3	4
А (відмінно)/ (90-100 балів)/ «Відмінно»	Обґрунтовано актуальність наукового напряму, проблеми і теми дослідження; чітко визначено та сформульовано основні компоненти наукового апарату дослідження: об'єкт, предмет, мету, завдання, методи, теоретичне значення дослідження; зміст дослідження відповідає поставленим науково-дослідницьким завданням; містить ґрунтовний, критичний аналіз використаних джерел (наукової, навчальної, методичної, спеціальної економічної літератури, періодичних видань, Інтернет ресурсів тощо) з досліджуваної проблеми; - обґрунтована достовірність висновків, рекомендацій; - виявляються самостійність, оригінальність суджень автора; - виклад матеріалу послідовний, логічний, стиль – науковий; - забезпечено орфографічну, синтаксичну і стилістичну грамотність викладу матеріалу відповідно до норм сучасної української мови.	Обсяг роботи і комп'ютерний набір тексту відповідає вимогам; - витримана логічна і змістова побудова роботи, забезпечена оптимальна рубрикація тексту; - коректне використання понятійної термінології (з посиланнями на джерела); - витриманий науковий стиль викладу змісту роботи з відповідними посиланнями на використані джерела; - список використаних джерел оформлений згідно з вимогами; робота має естетичний вигляд.	Виступ з повідомленням про результати роботи побудований логічно і аргументовано та не виходить за окреслені часові межі (до 7 хв.); - вільне володіння змістом роботи; - компетентні та вичерпні відповіді на поставлені запитання; - сформованість навичок публічного виступу; - майстерне володіння власним психофізичним почуттям під час захисту роботи.

1	2	3	4
В (дуже добре)/ (82-89 балів)/ «Добре»	Актуальність проблеми і теми висвітлені не повною мірою; компоненти наукового апарату дослідження (об'єкт, предмет, мета, завдання, методи, теоретичне значення дослідження) не завжди послідовні і пов'язані з темою; - містить аналіз використаних джерел (наукової, навчальної, методичної, спеціальної економічної літератури, періодичних видань, Інтернет ресурсів тощо) з досліджуваної проблеми; зміст теоретичної частини роботи націлений переважно на аналіз об'єкта і предмета дослідження; - висновки зроблені під впливом авторитетних джерел; - у викладі матеріалу інколи присутня тавтологія, мають місце незначні синтаксичні чи стилістичні помилки; - стиль викладу переважно науковий, іноді виклад носить публіцистичний характер.	Обсяг роботи і комп'ютерний набір тексту, в основному, відповідає вимогам; - рубрикація тексту відображає основний зміст роботи; - науковий стиль викладу змісту роботи витриманий не повністю; - в оформленні списку використаних джерел зустрічаються неточності; - робота має естетичний вигляд.	Виступ з повідомленням про результати роботи не зовсім логічно продуманий, перевантажений теоретичними положеннями, що негативно впливає часові межі (до 7 хв.) виступу, збільшуючи його тривалість; - не досить вільне володіння змістом роботи; - відповіді на запитання не завжди точні й аргументовані; - через недостатнє володіння власним психофізичним почуттям під час захисту роботи є незначні проблеми з уміннями виступати публічно.
С (добре)/ (74-81 бали)/ «Добре»	Актуальність проблеми і теми висвітлена в основному; - у висвітленні компонентів наукового апарату дослідження (об'єкт, предмет, мета, завдання, методи, теоретичне значення дослідження) не завжди дотримана логічність викладу;	Обсяг роботи і комп'ютерний набір тексту, в основному, відповідають вимогам; - рубрикація тексту відображає основний зміст роботи;	Виступ з повідомленням про результати роботи недостатньо логічно продуманий, перевантажений теоретичними положеннями, несуттєвою інформацією, що негативно впливає на тривалість виступу, збільшуючи його;

1	2	3	4
С (добре)/ (74-81 бали)/ «Добре»	- зміст теоретичної частини роботи частково націлений на аналіз об'єкта і предмета дослідження; - висновкам бракує самостійності; - у викладі матеріалу інколи присутня тавтологія, мають місце окремі значні синтаксичні чи стилістичні помилки; - стиль викладу значною мірою носить публіцистичний характер.	- науковий стиль викладу змісту роботи витриманий недостатньо; - в оформленні списку використаних джерел зустрічаються неточності і помилки; - робота має естетичний вигляд.	- мають місце труднощі у вільному володінні матеріалом дослідження; - відповіді на запитання не завжди точні, іноді неаргументовані; - через недоліки саморегуляції власного психофізичного самопочуття під час захисту роботи мають місце проблеми з вміннями виступати публічно.
Д (задовільно)/ (64-73 бали)/ «Задовільно»	Актуальність досліджуваної проблеми і теми представлена не переконливо; - компоненти наукового апарату дослідження (об'єкт, предмет, мета, завдання, методи, теоретичне значення дослідження) відзначаються нечіткістю формулювання; - зміст теоретичної частини роботи частково націлений на аналіз об'єкта і предмета дослідження; не всіма обраними для дослідження методами автор володіє належним чином, допущені помилки у їх використанні; - майже відсутнє підтвердження достовірності отриманих даних; - відчувається значна залежність змісту роботи від літературних джерел (компілятивний характер роботи); - висновки майже не несуть узагальнень, а переважно повторюють	Обсяг роботи відповідає вимогам; - рубрикація тексту не повністю відображає зміст роботи; - кількісні дані, майже не ілюстровані; - в оформленні списку використаних джерел зустрічаються помилки; - робота, в основному, має естетичний вигляд.	Матеріал виступу з повідомленням про результати роботи недостатньо систематизований, частково переобтяжений зайвою, несуттєвою інформацією, що негативно впливає на тривалість виступу; - має місце значна залежність автора від тексту виступу; - відповіді на запитання неточні, недостатньо узагальнюють характер відповіді; - мають місце недоліки саморегуляції власного самопочуття, - під час захисту роботи здобувач демонструє суттєві недоліки в техніці публічного виступу.

1	2	3	4
Д (задовільно)/ (64-73 бали)/ «Задовільно»	зміст попередніх розділів роботи; - виклад матеріалу відзначається повторами, мають місце орфографічні, стилістичні, синтаксичні помилки; - домінує ненауковий стиль викладу.		
Е (достатньо)/ (60-63 бали)/ «Задовільно»	Актуальність досліджуваної проблеми і теми представлена непереконливо і абстрактно; - компоненти наукового апарату дослідження (об'єкт, предмет, мета, завдання, методи, теоретичне значення дослідження) відзначаються нечіткістю формулювання та логікою викладу; - зміст теоретичної частини роботи незначною мірою націлений на аналіз об'єкта і предмета дослідження; - відчувається повна залежність від літературних джерел, - висновки до розділів роботи лаконічні та не відображають змісту розділів, мають місце суттєві зауваження до загальних висновків роботи, які сформульовані не за завданнями дослідження; - у викладі матеріалу присутні повтори, мають місце орфографічні, стилістичні, синтаксичні помилки; - відсутній єдиний стиль викладу змісту роботи.	Обсяг роботи відповідає вимогам; - рубрикація тексту не збігається зі змістом роботи; - в оформленні списку використаних джерел мають місце значні неточності і помилки; - робота переважно має естетичний вигляд.	Матеріал виступу з повідомленням про результати роботи не систематизований, переобтяжений несуттєвою інформацією; - повна залежність доповідача від тексту виступу; - відповіді на запитання поверхневі, неточні, інколи не пов'язані зі змістом роботи; - мають місце суттєві недоліки саморегуляції власного психофізичного самопочуття; - під час захисту роботи здобувач демонструє значні недоліки в техніці публічного виступу.

1	2	3	4
FX (незадовільно)/ (< 60 балів)/ «Незадовільно»	Відсутність аргументації актуальності теми дослідження та обізнаності з проблемою; - фрагментарно і неточно представлені компоненти наукового апарату дослідження; - зміст теоретичної частини роботи не розкриває об'єкта і предмета дослідження; - відсутні висновки до розділів роботи, мають місце суттєві зауваження до загальних висновків роботи, які сформульовані не за завданнями дослідження; - у викладі тексту допущені грубі орфографічні, синтаксичні і стилістичні помилки; - суттєва відчутність плагіату.	Обсяг роботи не відповідає вимогам; - рубрикація тексту не відображає зміст роботи; - зміст роботи не відповідає темі та поставленим дослідницьким завданням; - список використаних джерел оформлений не за вимогами, у посиланнях зустрічаються значні помилки; - робота не має естетичного вигляду.	Текст виступу не відображає основного змісту дослідження; - відчувається нездатність самостійно висловлюватися з питань проблеми, яка досліджувалася; - має місце нерозуміння суті питань і неспроможність на них відповідати; - під час захисту роботи здобувач не демонструє володіння технікою публічного виступу.